

Ks. Prof. ucz. Dr hab. Janusz Mierzwa

Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku

Instytut Nauk Społecznych

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Ks. Mgra lic. Krzysztofa Wilka

**pt. „Religijno-społeczny wymiar kultu relikwii w diecezji bielsko-żywieckiej. Studium
pastoralno-socjologiczne”,**

napisanej w dyscyplinie: Katolicka Nauka Społeczna

na Wydziale Teologicznym w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie

pod kierunkiem Ks. Prof. Dra hab. Tadeusza Borutki

Autor dysertacji, zatytułowanej „Religijno-społeczny wymiar kultu relikwii w diecezji bielsko-żywieckiej. Studium pastoralno-socjologiczne”, napisanej na seminarium Katolickiej Nauki Społecznej na Wydziale Teologicznym w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie pod kierunkiem ks. Prof. Dra hab. Tadeusza Borutki, ks. Mgr lic. Krzysztof Wilk podjął się ambitnego zadania. Analiza religijnych i społecznych wymiarów kultu relikwii świętych i błogosławionych oraz kandydatów na ołtarze w diecezji bielsko-żywieckiej z całą pewnością zasługuje na temat pracy doktorskiej. Doktorant poszukuje w niej odpowiedzi na podstawowe pytania badawcze: „czy kult relikwii jest istotny dla katolików XXI wieku diecezji bielsko-żywieckiej i jaki ma wpływ na ich rozwój duchowy? (...) Które parafie diecezji bielsko-żywieckiej posiadają relikwie świętych lub błogosławionych? Czy kult relikwii wpływa na ewolucję duchową lokalnego środowiska?” (s. 9). Przeprowadzony we wszystkich parafiach tej diecezji wywiad społeczny stanowi wartościowy materiał źródłowy dla dalszych badaczy tego zagadnienia. Można zatem jednoznacznie stwierdzić, że temat dysertacji jest dobrze „osadzony” we współczesnych realiach religijnych i społecznych, w starannie dobranym materiale przedmiotowym i empirycznym, a problem badawczy został dobrze uzasadniony. W tym kontekście życia religijnego i społecznego należy potraktować rozprawę doktorską Ks. Mgra lic. Krzysztofa Wilka.

1. Przedmiot i tytuł rozprawy

Precyzując przedmiot zainteresowań badawczych Doktorant przywołuje definicję pojęcia «relikwie» w ujęciu Kongregacji do Spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, zamieszczoną w Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii: „Wyrażenie «relikwie świętych» oznacza przede wszystkim ciała – lub ich znaczne części – tych, którzy dzięki heroicznej świętości życia, przebywając obecnie w ojczyźnie niebieskiej, byli na ziemi najwspanialszymi członkami Mistycznego Ciała Chrystusa i żywą świątynią Ducha Świętego. (...) Relikwiami są również przedmioty należące do świętych, jak sprzęty, ubrania i rękopisy, przedmioty otarte o ich ciała lub o ich groby, oleje, lniane płótna («brandea»), a także czczone wizerunki” (s. 7). Dlatego głównym przedmiotem jego zainteresowań badawczych, a tym samym podstawowym zagadnieniem jego rozprawy jest „studium pastoralno-socjologiczne na temat religijno-społecznego wymiaru kultu relikwii w diecezji bielsko-żywieckiej. Tak nakreślony temat wchodzi w zakres katolickiej nauki społecznej. Koncentruje się na społecznym problemie pobożności ludzi wierzących, a nade wszystko na roli kultu relikwii na terenie diecezji bielsko-żywieckiej w ożywianiu tej pobożności” (s. 9).

W tym celu Autor rozprawy zgromadził obszerny materiał badawczy, który zamieścił w wykazie bibliograficznym i konsekwentnie wykorzystał w pracy. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na tzw. „warsztat badawczy” Doktoranta, zatytułowany „Bibliografia”, zawarty na 18 stronicach dysertacji (s. 192-210). Wyróżniono w nim literaturę źródłową, podzieloną na sześć części, literaturę przedmiotu analiz i obszerną netografię, odwołującą się do stron internetowych, na których z łatwością można odnaleźć aktualność analizowanych zagadnień badawczych.

W tym miejscu warto zauważyć, że Autor pracy podejmuje zagadnienie jakościowo ważne w płaszczyźnie dociekań naukowych. Gruntowna analiza treści zastanego i wytworzonego materiału badawczego oraz przeprowadzenie przekonujących syntez jest zagadnieniem godnym rozprawy doktorskiej. Należy także podkreślić, iż zasadniczy problem rozprawy wymagał dobrego przygotowania merytorycznego i metodologicznego. Warto byłoby też nadmienić, że Ks. Mgr lic. K. Wilk podejmuje zagadnienie znaczącej rangi naukowej i nowatorskie. Nie mam żadnych uwag odnośnie tytułu pracy doktorskiej, ani też do sprecyzowanego głównego problemu badawczego, zawartego w temacie dysertacji

2. Materiał źródłowy i bibliografia

W celu opracowania postawionego przez siebie problemu badawczego Autor zgromadził materiał badawczy, który poddał szczegółowym analizom. Materiał źródłowy, będący podstawą dociekań badawczych został podzielony na sześć części. W pierwszej kolejności Doktorant wyróżnił Pismo Święte, stanowiące punkt wyjścia do nauczania soborowego, nauczania papieskiego, dokumentów soborowych, dokumentów diecezji bielsko-żywieckiej i innych dokumentów, związanych z relikwiami. Taki podział źródeł wydaje się być logiczny, chociaż warto byłoby wziąć pod uwagę przy ewentualnej publikacji książkowej drobną sugestię: otóż nauczanie Kościoła, dokumenty Kościoła i nauczanie papieskie ma swój historycznie rozwijany ciąg myślowy, dlatego w szczegółowym wykazie dokumentów należałoby zachować porządek chronologiczny a nie alfabetyczny, np. w części „Nauczanie papieskie” Benedykt XVI nie powinien poprzedzać nauczania Grzegorza Wielkiego czy Piusa XI (s.192-193).

W opracowaniu analizowanego zagadnienia Ks. Mgr lic. K. Wilk wyodrębnił również literaturę przedmiotu oraz netografię, których treści poddał szczegółowej analizie. Można zatem stwierdzić, że Autor rozprawy doktorskiej zgromadził bogaty zestaw literatury źródłowej, pomocniczej i popularyzatorskiej (netografia) na temat interesującego go problemu badawczego i bardzo dobrze wykorzystał go w pracy oraz należycie wywiązał się z postawionego sobie zadania.

3. Metody badawcze

Jak pisze Doktorant „zebrane materiały w szczególny sposób nadawały się do przebadania przy zastosowaniu metody analityczno-syntetycznej oraz historyczno-porównawczej, przy czym ta ostatnia okazała się szczególnie pożyteczna” (s. 10). Należy też zwrócić uwagę na wytworzony materiał empiryczny z autorskich badań społecznych Doktoranta, który – jak pisze: „aby jak najbardziej precyzyjnie scharakteryzować kult relikwii na terenie diecezji bielsko-żywieckiej w każdej z 210 parafii zostały przeprowadzone badania ilościowe z użyciem kwestionariusza ankiety. Analiza uzyskanych wyników miała na celu ukazanie stanu ilościowego relikwii, ich rodzajów oraz związanego z nimi

(nabożeństwa, procesje, pielgrzymki, itp.). Zwrócono także szczególną uwagę na miejsca, w których znajdują się groby świętych i błogosławionych oraz na ich oddziaływanie na pobożność lokalnej wspólnoty. Badania z użyciem kwestionariusza ankiety zostały zrealizowane m.in. dzięki poczcie kurialnej, co ułatwiło zebranie danych z większości parafii diecezji, niestety z ubolewaniem należy stwierdzić, że nie ze wszystkich. Konkluzje opierają się zatem na danych zebranych ze 144 z 210 parafii, które wchodzi w skład diecezji. Chociaż w czasie pandemii wirusa SARS-CoV-2 kult relikwii był ograniczony ze względów sanitarnych (zabraniano publicznego oddawania czci relikwiom przez ucałowanie), to jednak nie zabrakło innych form ich kultu (np. dotknięcie, skłon przed relikwiarzem). Uzupełnieniem ankiety były liczne rozmowy z księżmi proboszczami, wywiady, analiza opracowań i dokumentów” (s. 9-10).

W tym miejscu chciałbym zwrócić uwagę na autorskie badania, które zostały przeprowadzone metodą wywiadu społecznego z użyciem narzędzi kwestionariusza pytań. Zastosowany kwestionariusz pytań (Aneks 2, str. XXIII-XXVII) i uzyskane odpowiedzi z ponad 2/3 (68,57%) parafii diecezji bielsko-żywieckiej stanowi istotny i wartościowy materiał źródłowy a zarazem dokumentacyjny. Należy przypuszczać, że są to pierwsze i tak szerokie badania w tym względzie na terenie diecezji. Należą się zatem słowa uznania dla Ks. Promotora za pokierowanie tokiem dociekań analizowanego zagadnienia i dla Doktoranta za ich realizację. Sądzę, że spotka się to także z uznaniem ich Przełożonych, a nie tylko recenzenta.

4. Konstrukcja rozprawy

Konstrukcja rozprawy została podporządkowana głównemu założeniu badawczemu, jakim jest analiza religijno-społecznego wymiaru kultu relikwii w diecezji bielsko-żywieckiej. Swoje analizy Doktorant przeprowadził w pięciu rozdziałach.

W pierwszej kolejności ukazano miejsca i rolę „kultu relikwii w pogłębianiu pobożności osobistej i wspólnotowej ludzi wierzących niezależnie od ich przynależności religijnej”. Jak pisze dalej Autor „chodzi bowiem o odpowiedź na pytanie: jaką rolę spełniają relikwie w życiu religijnym człowieka?” (s. 10). Pierwszy rozdział pracy zatytułowany „Miejsce i rola kultu relikwii w pogłębianiu pobożności osobistej i wspólnotowej” został podzielony na trzy

punkty: „Symboliczny charakter relikwii, odwołujących się do rzeczywistości wiary”, „Relikwie jako wyraz określonej identyfikacji religijnej” i „Doświadczenie religijne indywidualne i zbiorowe związane z kultem relikwii” (s. 12-43). Rozdział drugi „Inwentaryzacja relikwii w diecezji bielsko-żywieckiej” (s. 44-84) „przedstawia inwentaryzację relikwii w diecezji bielsko-żywieckiej oraz podejmuje temat historii relikwii przed i po powstaniu diecezji, prezentuje również relikwie cieszące się aktualnie największym kultem w diecezji, a także wskazuje przy czyny takiego stanu rzeczy”. W trzecim rozdziale pracy, zatytułowanym „Podstawowe kwestie podniesione w kwestionariuszu ankietowym” (s. 85-116) Autor przedstawił wyniki badań własnych nad głównymi kwestiami, zawartymi w kwestionariuszu ankietowym. W rozdziale czwartym „Personalistyczne aspekty kultu relikwii i ich wpływ na ożywienie życia religijnego diecezji bielsko-żywieckiej” (s. 117-152) zanalizowano „personalistyczne aspekty kultu relikwii i ich wpływ na ożywienie życia religijnego diecezji bielsko-żywieckiej”, a w końcowym, piątym rozdziale „Komunijna rola relikwii w pogłębianiu więzi i ożywianiu duchowych ról wspólnotowych na obszarze Podbeskidzia” (s. 153-183) opisano wspólnototwórczą rolę relikwii w pogłębianiu więzi społecznych i ożywianiu religijnych ról na Podbeskidziu. W końcowym wniosku Autor pracy stwierdza, że po przeanalizowaniu zebranych danych relikwie oddziałują na pobożność lokalnej wspólnoty. Całość analiz i syntez, zawartych w poszczególnych rozdziałach rozprawy poprzedza wstęp (s. 6-11), a zwieńcza zakończenie (s. 184-187), bibliografia (s. 192-210), wykazy: fotografii, rysunków i tabel (s. 211-214) oraz dwa aneksy (str. I-XXVII). Należy zdecydowanie podkreślić, że rozprawa w swej strukturze jest jasna i logiczna, a poszczególne rozdziały i zawarte w nich podrozdziały wyczerpują główny przedmiot zainteresowań badawczych Autora pracy.

5. Meritum dysertacji

Rozprawa doktorska Ks. Mgra lic. Krzysztofa Wilka posiada walory prac interdyscyplinarnych. Umiejętność wykorzystania wiedzy z innych dyscyplin w celu przedstawienia syntez z zakresu dziedziny nauk społecznych stanowi jej niepodważalny walor. Należy również stwierdzić, że Doktorant poprawnie posługuje się naukowymi metodami badawczymi. Autor dość swobodnie i prawidłowo posługuje się zgromadzoną wiedzą, co nawet w elementach typowo opisowych pozwala na dokonywanie takiego opisu

w sposób rzetelny, z uwzględnieniem różnych źródeł. Przeprowadzone analizy i interpretacje wyników badań dowodzą zarówno znajomości literatury przedmiotu jak i wiedzy interdyscyplinarnej oraz umiejętności prowadzenia naukowej dyskusji. Kończącym kryterium merytorycznej oceny pracy doktorskiej jest zdolność dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników i ich interpretacji w kontekście dotychczasowego dorobku naukowego. Jest to najtrudniejszy etap postępowania naukowego, wymagający bogatej wiedzy i dużej biegłości w posługiwaniu się nią. Został on zrealizowany w końcowym, piątym rozdziale pracy, zatytułowanym „Komunijna rola relikwii w pogłębianiu więzi i ożywianiu duchowych ról wspólnotowych na obszarze Podbeskidzia”.

Pomimo pozytywnych walorów pracy, należy również zauważyć pewne mankamenty, które generalnie nie wpływają na jej ogólną ocenę. Są to uchybienia dotyczące cech stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych. Są one sporadyczne, ale posiadają też swoją wagę w odbiorze czytelnika i w ogólnej ocenie jakości pracy, zwłaszcza w kontekście ewentualnej publikacji, do czego zachęcam. Aprobując całość dociekań Doktoranta chciałbym zwrócić uwagę na kilka kwestii, które będą także kwestiami dyskusyjnymi podczas publicznej prezentacji.

Pytania do dyskusji:

- Jaką rolę w życiu współczesnego młodego pokolenia Polaków odgrywa kult relikwii świętych i błogosławionych?
- Czy rozwój kultu relikwii może mieć wpływ na ożywienie religijności współczesnej młodzieży?
- Jak postrzega Ks. Magister dychotomię życia społecznego i religijnego w wymiarze kultu relikwii?

6. Wniosek końcowy

Zamieszczone powyżej uwagi, sugestie i pytania w niczym nie umniejszają wartości przedstawionej do recenzji rozprawy. Stanowi ona bowiem twórczy krok w kierunku problematyki bardzo ważnej naukowo zarówno w płaszczyźnie teoretycznych analiz, jak i w płaszczyźnie praktycznych rozwiązań.

Podsumowując stwierdzam, że metody badawcze, użyte w pracy są poprawne, wywód logiczny, a język ścisły, jasny i naukowo poprawny. Wnioski wyprowadzane z analiz są właściwe. Autor rozprawy dał w ten sposób przekonujący dowód, że potrafi myśleć twórczo i pracować naukowo. Rozprawa doktorska Ks. Mgra lic. Krzysztofa Wilka jest dobra, dlatego jako recenzent wyrażam przekonanie, że recenzowana praca spełnia wszelkie warunki stawiane pracom doktorskim, które są określone w obowiązujących przepisach prawa o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. i może być podstawą do dalszych etapów procedowania, celem nadania jej Autorowi stopnia naukowego doktor.

Ks. Prof. ucz. Dr hab. Janusz Mierzwa

Sanok, 25 sierpnia 2022 r.

The first step in the process of identifying and evaluating potential risks is to conduct a thorough review of the project's objectives, scope, and timeline. This involves understanding the project's goals, the resources available, and the constraints that may affect the project's progress. Once the project's parameters are clear, the next step is to identify the risks that could impact the project's success. This is done by brainstorming potential risks and categorizing them based on their likelihood and potential impact. The risks are then evaluated to determine their priority and the actions that need to be taken to mitigate them. This process is iterative and ongoing, as new risks may emerge as the project progresses.

Respectfully,
[Signature]

James M. [Signature]